

Inštrukcia:

- Interpretujte text ostatným (kľúčový bod, myšlienku)
- Identifikujte silné či slabé stránky myšlienky, či kontroverziu
- Zaujmite postoj
- Nájdite paralelu so súčasnosťou (aplikujte) a zaujmite postoj

Karl Jaspers: Otázka viny. Príspevek k nemecké otázce. Praha: Mladá fronta 1991. Edice Váhy, sv. 3. II. vydání. ISBN 80-204-0244-6.

1 Morální vina

a. Život v masce – nevyhnutelný pro toho, kdo chtěl zůstat naživu – s sebou nesl morální vinu. Lživé prohlašování loajality vůči hrožícím instancím, jako vůči gestapu, - projevy jako hitlerovský pozdrav, účast na shromážděních a mnoho jiného, co vzbuzovalo zdání, že jsme s nimi – kdo z nás se v Německu takto neprovinil? Jen zapomnětlivec se v této otázce může klamat, protože se klamat chce. Kamufláž patřila k základním rysům našeho života. Tíží naše morální svědomí. 37

2 Morální vina

b....vina způsobena falešným svědomím

Mnoho mladých lidí procítá s hrozným vědomím: mé svědomí mě zklamalo – nač se mohou spolehnout? Věřil jsem, že žiji v duchu idealismu, že se obětuji pro nejušlechtilejší cíl a že chci to nejlepší. Každý, kdo takto procítá, se bude zkoumat, kde byla vina – vina způsobená nejasností nebo tím, že nechtěl vidět, nebo tím, že se vědomě uzavřel do izolované sféry slušnosti vlastního života. 37-38

„Je to rozkaz“, to znělo a mnohem lidem ještě zní tak, jako by to vyjádřovalo nejvyšší povinnost. Ale tato slova přinášela zároveň úlevu, dovolující – s pokrčením ramen, aby zlé a hloupé platilo za nevyhnutelné. 39

3 Morální vina

c. Částečné schvalování nacionálního socialismu, polovičatost a příležitostné vnitřní připodobnění a přizpůsobení bylo morální vinou bez jakéhokoli rysu tragičnosti, která je vlastní předchozím druhům viny. 40

Poznávám-li, že princip je zlý, pak je všechno špatné a zdánlivě dobré důsledky nejsou samy tím, čím se zdají být. 40

d. Mnoho lidí se oddávalo pohodlnému sebeklamu: však jednou změníme tento zlý stát, strana opět zmizí, potrvá nanejvýš do smrti Vůdce. Nyní musíme být s nimi, abychom zevnitř obrátili věc k dobrému. S.41

4 Morální vina

e. Je rozdíl mezi aktivními a pasívními. Lidé politicky činní a uskutečňující politiku strany, vedoucí a propagandisté, jsou vinni. Jestliže se nestali zločinci, mají přece vzhledem ke své aktivitě určitelnou vinu. Avšak každý z nás má vinu, pokud zůstal nečinný. Vina pasivity je jiná. Bezmocnost omlouvá, neúčinná smrt se morálně nepožaduje. Už Platón pokládá za samozřejmé, že je třeba skrýt se ve zlých dobách a beznadějných poměrech zůstat naživu. Ale pasivita ví, že je morálně vinna každým selháním, které zanedbává povinnost chopit se jakékoli možné aktivity k ochraně ohrožených, k ulehčení bezpráví, k odepírání zlu. V bezmocném podrobení zůstávalo vždy volné pole pro aktivitu, která sice nebyla bez nebezpečí, ale při obezřelosti mohla být účinná. Jednotlivec bude muset uznat, že proměškali úzkostlivě tuto příležitost, je morálně vinen. Slepota vůči neštěstí druhých, tato chybějící fantazie srdce, a vnitřní nedotčenost viděným zlem, toť morální vina. 42

f. Morální vina, spočívající v tom, že jsme se vnějškově přizpůsobili soupotnictví, je v té či oné míře společná nám mnohým. Kvůli životním možnostem, aby neztratili své postavení, aby nezničili své šance, stávali se lidé členy strany a konali jiné činy nominální příslušnosti. Nikdo pro to nenajde naprostou omluvu, zvláště připomeneme-li, že bylo mnoho Němců, kteří k takovému přizpůsobení nepřikročili a vzali na sebe skutečně všechny nevýhody. 43

5 Sebezavržení a vzdor

Čím větší je citlivost k výčtkám, tím větší bývá bezohlednost, s níž je člověk s to vyčítat druhým. 75

...chce ten, kdo se vyznává, dodat hodnoty, jak se chce před druhými vyznamenat. 75-76

Jeho vyznání viny má donutit i druhé k vyznání. V takovém vyznání je rys agresivity. **Moralismus** jako projev vůle po moci živí jak popudlivost vůči výčtkám, tak i vyznání vin, živí výčitky druhým i výčitky sobě a způsobuje, že jedno psychologicky přechází do druhého. **...vždycky prvním požadavkem vnitřně se zabývat sebou samým.** Díky tomuto požadavku vyhasíná citlivost k výčtkám i puzení vyznat se z viny.

6 ...Právě proto, že druzí morálně útočí, dochází k velkému zatvrzení...(mnohým-SL) **se zdá výhodné vyznat se z viny. ...Je tu tendence říkat to, co si přeje slyšet.** K tomu přistupuje fatální sklon považovat se **za lepšího než druzí** v důsledku svého vyznání viny. 76

Vášnivá tendence „hlásit se k našim dějinám“ dovoluje schvalovat v skrytu zlo, nacházet na něm dobré, pyšně se jím opevnit v nitru proti vítězům. 77

...,Pieta“ má takto donutit mladou generaci Německa, aby se znovu stala takovou, jakou byla generace stará. 77-78

Ke všem způsobům vzdoru patří **agresivní mlčení.** Člověk se uzavírá před nezvratnými důvody. Opírá své sebevědomí o mlčení jako o poslední moc bezmocného. Dává mlčením najevo, aby urazil mocného. 80

7 Uhýbání do jednotlivostí, které jsou samy o sobě správné, ale pro otázku viny nepodstatné

K nejpochopitelnější podobě uhýbání vede pohled na vlastní bídu. ...nesmírná bída omlouvá. 80 „Bída, která přišla na celý národ, je tak obrovská a její míra je tak nepředstavitelná, že bychom si neměli sypat do rány ještě sůl.“ 81

Proto pro nás – jako pro jednotlivce – platí: nechceme se tak snadno cítit nevinni, nechceme litovat sebe samy jako oběti neblahého osudu, nechceme očekávat pochvalu za utrpení, nýbrž chceme se sami sebe ptát, neúprosně si sami pro sebe ujasňovat: kde jsem cítil falešně – chceme hledat vinu tak dalece, jak jen možno, u sebe, a ne ve věcech nebo u druhých, **nechceme se vyhýbat otázce poukazem na bídu.** 82

8 Uhýbání do nějakého druhu obecnosti

je úlevou, když se já sám jako jedinec stávám nedůležitým, proto že celek je děním, které se přese mne valí, ale na němž se aktivně nepodílím a na němž tedy nenesu žádnou vinu. Pak žiji v pohledu na celek, jsem sám jen někým, kdo bezmocně trpí nebo se bezmocně účastní. Nežiji sám za sebe. 82

1. Celková morální interpretace dějin nás vede k tomu, že očekáváme spravedlnost v celku: „Všechna vina se na zemi vymstí.“ 82

Dobré a pravdivé nepřichází samo sebou. Ve většině případů nedochází k nápravě. Zkáza a pomsta zasahuje viníky i nevinné. 83

2. Totální názor, že všechno na světě má posléze svůj konec, že vše, co se podniká, nakonec ztroskotává...Tak je zbaven v abstrakci své viny. 83

Německo zástupnou obětí. Trpí za všechny. U něho se drasticky projevuje vina všech a ono je za všechny drasticky trestáno. To je falešná patetika. ... **Je to sklouznutí do „estetična“**...84

4. Ale morální a metafyzická vina, již chápe jen jedinec ve svém společenství jako svou vinu, se neodpykává (jak vyplývá z její podstaty). Nepřestává. Kdo ji má, vstupuje do procesu, který potrvá po celý jeho život. 84

9 Cesta očisty

Pokud jde o jednání, znamená očista nejprve nápravu. Politicky to znamená splnit z vnitřního souhlasu úkoly, které budou uvedeny do právní formy a jejichž splněním máme zčásti obnovit to, co bylo zničeno v zemích napadených Hitlerovským Německem, a to i na vlastní ujmu. 85

Ujasnit si svou vinu znamená zároveň ujasnit si svůj nový život jeho možnosti. Z tohoto ujasnění vyvěrá vážnost rozhodnutí. 86

Očista je spíše vnitřní pochod, který není ničím, co lze jednou provždy vyřídit, nýbrž neustávajícím procesem, v němž se člověk stává sebou samým. 86

Očista je podmínkou naší politické svobody. Neboť teprve z vědomí viny vyrůstá vědomí solidarity a společné odpovědnosti, bez nichž není svoboda možná. 87

Zkrátka: bez očisty není politické svobody. 87